

**Муус устар 27 күнэ-
Саха Республикатын күнэ**

**Саха сирин коммунистарыттан бастакынан
үрдүкү таһымна сытыытык уонна олохтоохтук
автономия боппуруоһун көтөхпүтэ**

**Платон Алексеевич Ойуунускай
(1893-1939)**

**П.А. Ойуунускай САССР Конституциятын
ылынар комиссия председателинэн, губревком
уонна ЯЦИК председателинэн үлэлээбитэ.
(1920-26 с.с.)**

**1928-29 сс. үөрэҕири уонна доруобуйа
харыстабылын наркома**

**1937с. ССРС бастакы ынырыылаах
Верховнай Сэбиэтигэр депутат**

Саха советскай литературатын төрүттээччи

Саха автономиятын туһунан боппуруоһу туруоруу уонна туруулаһыы

**Ол мөккүөрү үөскэппэт туоһутунан кини
1921с. муус устар 13 күнүгэр Омскай
куоракка Россия коммунистической
партиятын Киин кэмитиэтин
Сибиирдээби бүрүөтүгэр (Сиббюро)
уонна Сибревком национальностар
дьыалаларыгар кэмитиэтигэр
иһитиннэрбит дакылаата буолар.
(Саха сиригэр РСФСР автономнай
республикатын быраабын биэрэр
туһунан)**

Ойуунускай, Саха сириҥ айылҕатын, экономической, политической уонна культурнай-национальной өттүнэн уратыларын кылгастык быһааран баран, этэр: «Мин үөһэ эппиппэр олобуран, ону тэҥинэн «Национальнастар олохторо» хаһыакка 1921с. олунньу 2 күнүгэр тахсыбыт таб. Виленскай ыстатыйатынан, онтон кылаабынайа РКП X съездин тезистэринэн уонна РСФСР үлэһиттэрин бырааптарын декларациятынан сиэттэрэн, Саха сиригэр автономнай социалистической советскай республика быраабын бэрт сотору биэрэргитигэр Сибнацка уонна РКПКС Сиббюротугар көрдөһүү түһэрэбин. Бу өттүнэн РКП Саха сириҥэҥи тэрилтэтигэр тылгытын ылыннарар, саха национальной боппуруоһугар бэйэтин тактикатын хаттаан көрөн уларытарын курдук өйдөтөргүтүгэр көрдөһөбүн.

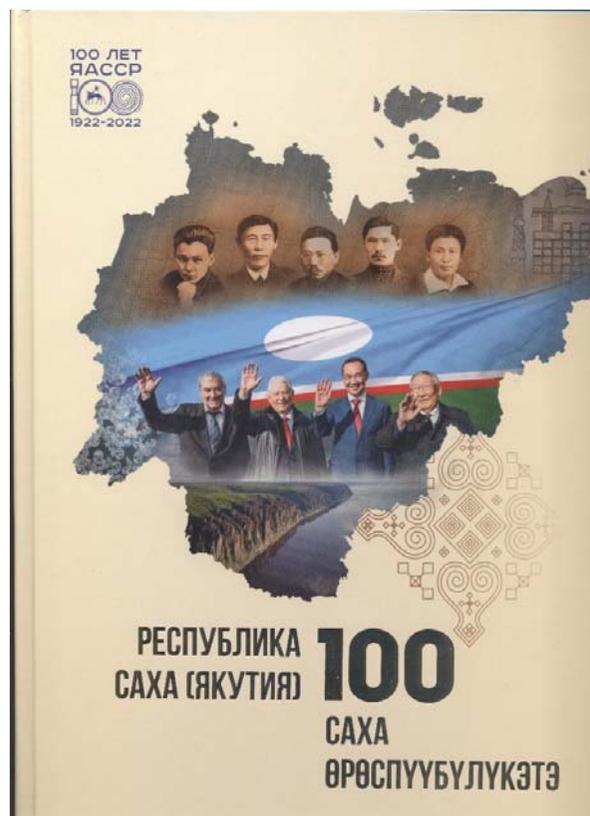
**... Сибнац уонна РКП КК Сиббюрота, мин сүрүн
политической матыыштарым ис хоһооннорун өйдөөн
сахалар үйэ-саас тухары баҕарбыт баҕаларын толорон ,
кинилэр РСФСР конституциятыгар ыйыллыбыт
кыраныысса иһинэн автономияны биэриэхтэрэ диэн
толору эрэнэн, итэҕэйэн туран истин ытыктабылы
кытта хаалабын**

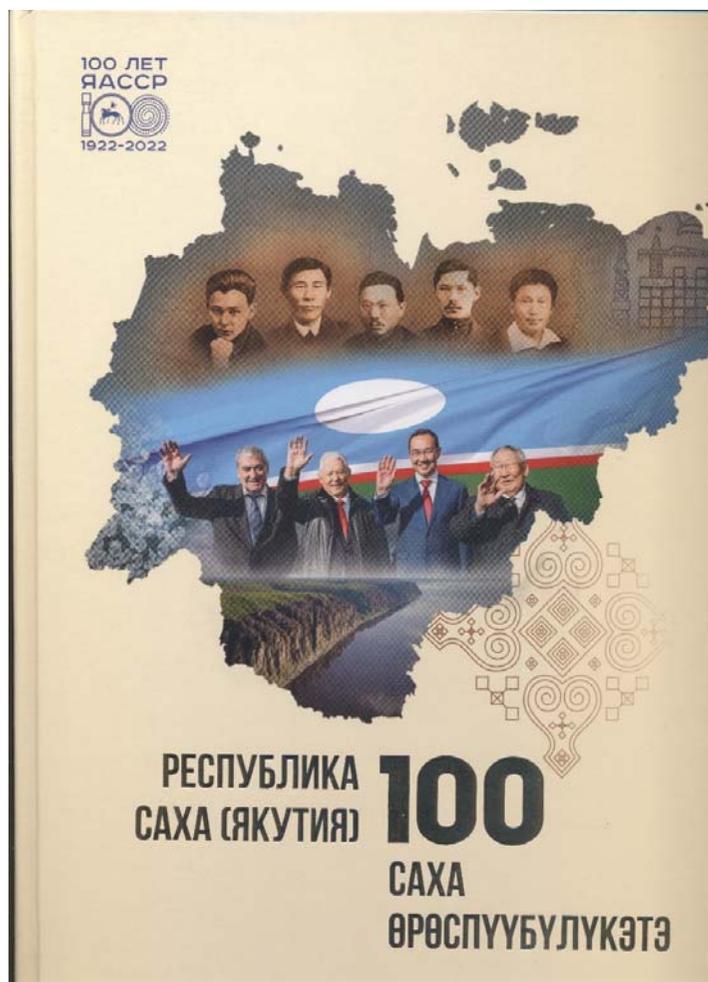
**Туземецтар Сибирдээҕи сүбэ мунньахтарыгар Саха
губ.делегат П.А.Ойуунускай
1921сыл 13/IV, Омскай куорат»**

Туруулаһы

“Республика Саха(Якутия).Саха өрөспүүбүлүкэтэ.100 сыл.” кинигэттэн:

1921 с. Тохсунньу 9 күнүгэр Якутгуббүрүө пленумугар П.А.Ойуунускай уобалас эрэ таһымынан бэриллэр аптаныамыйаны соннооһуну кириитикэлээн тыл эппитэ. Губбюро сэкиритээрэ Г.И.Лебедев Саха Сирэ ойуччу ыраабын, хаалыылаабын (...) быһыытынан “буфернай республика” диэн тэрийиэххэ сөбүн эппитэ.

**Оттон Ойуунускай “буфер”
статуһун кытары сөбүлэспэтэҕэ
уонна ол кэмнэ Москваҕа баар М.К.
Аммосовка республика
ыстаатыһын ылары туруорсарыгар
этии киллэрбитэ.**

**Максим Кирович Москваҕа
нарком И.В.Сталинтан Саха
сиригэр аптанамыйалаах
өрөспүүбүлүкэ ыстаатыһын
биэрэргэ өйөбүл ылбыта.**

Саха Автономнай Республикатын туруулаһы

Сорох салайар үлэһиттэр дьяныардаахтык утарсалларын уонна РК (б) ПКК Сиббюрота сөбүлээбэтин үрдүнэн, автономия боппуруоһугар П.А.Ойуунускай, М.К.Аммосов, И.Н.Барахов уонна С.М.Аржаков тииһэбэр тийэ турууласпыттара. Манна чуолаан РК(б) П КК секретара Е.Ярославскай дьоһуннаах көмөнү онорбута.

П.А.Ойуунускай быһаччы салалтатынан автономияны олохтооһуну бэлэмниир кэккэ дьаһаллар ылыллыбыттара. «Вестник Якутского агитатора» диэн сурунаалынан уонна «Ленский коммунар», «Манчаары» диэн хаһыаттарынан автономия боппуруостарыгар киэн пропаганда тэнийбитэ.

«Хаан тохтуутун аччатаары, олох долгуйарын тохтотоору түөрт төгүллээх сокуону таһаарда, баандаларга сылдьар саха норуотугар бүтүүлээх түмүк тылынан : «Кэлин, бэринин, олоххутугар төннүн» диэн ыңырда.

Як.Авт.Соц.Сов.Республика аатыттан саха норуотугар, саха үөрэхтээхтэригэр бу ыйаахтары толорорго, бу ыңырыны иһитиннэрэргэ көмөлөһүн диэн ыңырабын.

Ойуунускай “Саха норуота бу күннэргэ тугу оноруохтаабын” ыстатыйатын туһунан Г.Андросов суруйуута

Слепцов-Ойюнский»

Алтынньыга П.А.Ойуунускай быһаччы кыттыытынан губревком исторической суолталаах докумуоннары- «Саха АССР үлэһиттэрин бырааптары уонна эбээһинэстэрин декларациятын» бырайыагын уонна «Саха советскай республикатын автономиятын туһунан балаһыанньа» бырайыагын бэлэмнээн бигэргэспитэ.

Саха Автономнай Республикатын төрүттэниитэ

1922 сыллаахха олунньу 16 күнүгэр Советтар Бүтүн Россиятаабы Киин Ситэриилээх Комитеттара Саха Автономнай Советскай Социалистической Республикатын тэрийэр туһунан уураабы ылыммыта.

БРКСК Президиумун 1922 с. муус устар 27 күнүнээби уураабар олобуран, САСССР ревкома ыам ыйын 1 күнүгэр республика правительствотын - Норуот комиссардарын Советын тэрийбитэ.

Норуот Комиссардарын Советын председателинэн П.А.Ойуунускай анаммыта.

ОБРАЗОВАНИЕ ЯКУТСКОЙ АССР

27 апреля 1922 года образована Якутская Автономная Советская Социалистическая республика

Док. № 12 ДЕКРЕТ ВСЕРОССИЙСКОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО КОМИТЕТА ОБ ОБРАЗОВАНИИ АВТОНОМНОЙ ЯКУТСКОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

27 апреля 1922 г.

Президиум Всероссийского Центрального Исполнительного Комитета постановляет:

1. Образовать Автономную Якутскую Социалистическую Советскую Республику, как федеративную часть РСФСР, с административным центром в г. Якутске.

2. В состав Автономной Якутской Социалистической Советской Республики включить: 1) Якутскую губернию без района Н. Туигуски, перечисленного в пределы Киренского уезда Иркутской губернии, 2) Хатаго-Албарский район Енисейской губернии и 3) Олекминско-Сунтарскую волость Киренского уезда Иркутской губернии, 4) все острова Северного Ледовитого океана, расположенные между меридианами 84 градуса и 140¹/₂ градусов восточной долготы.

3. Установить внешнюю границу Автономной Якутской Социалистической Советской Республики в следующем виде:

ЯКУТСКАЯ АССР
САХА АССР

П.А. Ойуунускай – бөдөн государственной-политической деятель

- Саха Автономнай республикатын тэрийсибитэ
- Саха АССР Конституциятын онорсубута
- 1922с. Народнай комиссардар Сэбиэттэрин бэрэссэдээтэлэ.
- 1923-1926сс. Саха сирин Киин ситэриилээх комитетын бэрэссэдээтэлэ.
- 1928-1931сс. Үөрэх, доруобуйа харыстабылын, социальнай хааччыйыы наркомунан, издательствоҕа бэрэссэдээтэлинэн уонна эппиэттиир редакторынан үлэлээбитэ.
- 1937с. ССРС бастакы ыңырыылаах Верховнай Сэбиэтигэр депутатынан талыллыбыта.

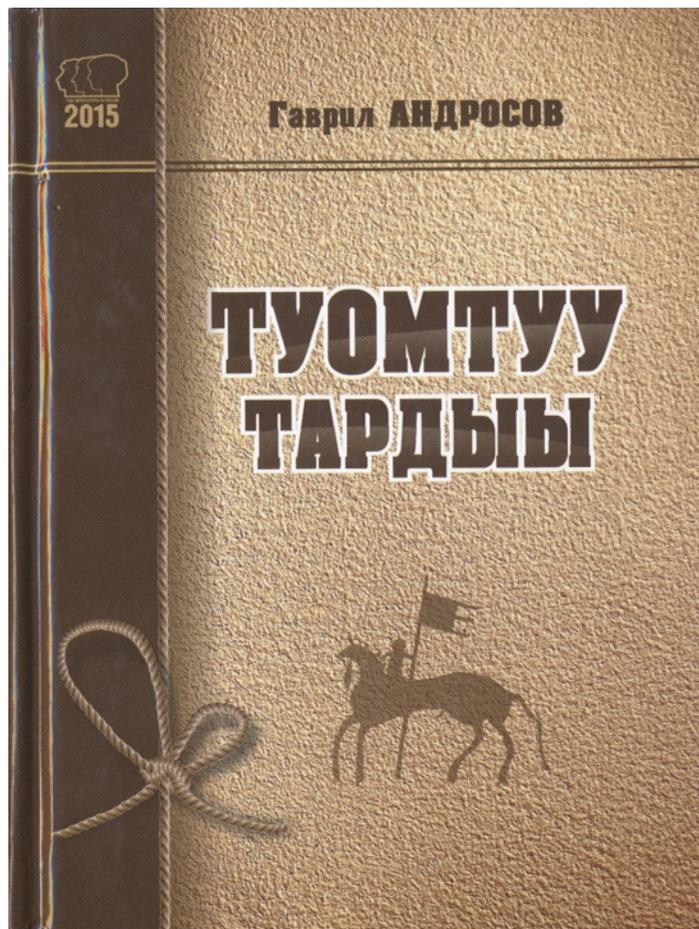
П.А. Ойуунускай – бөдөн государственной- политической деятель

**«Киин былааска төрөөбүт норуотун быраабын туруорсуута, Саха сирин государственноһын олохтонуутугар ыппыт үлэтэ ,
гражданскай сэриини хаан тохтуута суох намыратарга тутуспут
позицията,**

**саха үөрэбин, наукатын, искусствотун сайдытыгар төрүт буолар
дьаһаллара Ойуунускай уһулуччулаах государственной деятель
буоларын кэрэһэлиллэр.**

**Кини коммунистическай партия кылаассабай араарытын нөһүөлээн
саха интеллигенциятыгар, урукку баайдарга, тойотторго сыһыана –
кыахтарынан көрөн үлэбэ тардыта, төһө сатырынан
харааннаһына, айар эйгэбэ, наукаба кириилэригэр тирэх буолуута
оччотообу кэмнэ дьорбоотун аһан, хорсун быһыы этэ.»**

Гаврил Андросов

**П.А.Ойуунускай Саха Советскай
Социалистическай Автономнай
Республикатын төрүттэһиитин
туһунан презентация
Гаврил Андросов “Туомтуу
тардыы” кинигэтинэн уонна араас
кэмнэ “Саха Сирэ” хаһыакка
тахсыбыт ыстатыйаларынан
оһулуна.**